

POSTANOWIENIE

Dnia 21 listopada 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski (przewodniczący)

SSN Halina Kiriło

SSN Dawid Miąsik (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania K. T.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w [...] o wysokość świadczenia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 21 listopada 2017 r.,
zażalenia organu rentowego na wyrok Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 27 czerwca 2017 r.,

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania zażaleniowego.

UZASADNIENIE

Decyzją z 23 lipca 2015 r. (decyzja 1) Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w [...] (organ rentowy) ustalił wysokość emerytury K. T. (wnioskodawca) i podjął wypłatę świadczenia w kwocie 3.170,01 zł od 1 czerwca 2015 r., tj. od miesiąca zgłoszenia wniosku. Decyzją z 19 sierpnia 2015 r. (decyzja 2) organ rentowy, z uwagi na cofnięcie przez wnioskodawcę wniosku z 26 czerwca 2015 r., uchylił decyzję 1 i umorzył postępowanie. Natomiast decyzją z 27 sierpnia 2015 r. (decyzja 3) organ rentowy odmówił wnioskodawcy przywrócenia terminu do złożenia wniosku o ponowne ustalenie wysokości świadczenia i podjęcie wypłaty

emerytury od lipca 2015 r., powołując się na art. 129 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 748 ze zm., dalej jako ustawa emerytalna).

Odwołanie od powyższych decyzji wniósł wnioskodawca, domagając się ponownego ustalenia świadczenia i podjęcia wypłaty emerytury od lipca 2015 r. w kwocie należnej w tej dacie i zgodnie z obowiązującymi na tę datę przepisami.

Wyrokiem z 30 marca 2016 r., Sąd Okręgowy w [...] oddalił odwołanie wnioskodawcy od decyzji 2 i decyzji 3 oraz odrzucił odwołanie od decyzji 1.

Sąd Okręgowy ustalił, że wnioskodawca, urodzony 1 stycznia 2015 r. do 25 czerwca 2015 r. pozostawał w stosunku pracy z F. POLAND. Wnioskodawca pierwszy wniosek o emeryturę złożył 1 grudnia 2014 r. W wyniku rozpoznania tego wniosku, decyzją z 12 marca 2015 r., organ rentowy przyznał mu emeryturę od 1 stycznia 2015 r. w wysokości 3.497,22 zł, jednakże jej wypłata została zawieszona, ze względu na kontynuowanie zatrudnienia. Zaskarżoną decyzją 1 ustalono wnioskodawcy ponownie wysokość emerytury, jednakże w kwocie niższej, niż pierwotnie ustalona w decyzji z 12 marca 2015 r. i podjęto wypłatę emerytury od 1 czerwca 2015 r. Wnioskodawca pismem z 13 sierpnia 2015 r. cofnął wniosek z 26 czerwca 2015 r. o ponowne ustalenie wysokości świadczenia i podjęcie wypłaty, składając także nowy wniosek o ponowne ustalenie emerytury i przywrócenie terminu do złożenia wniosku o ponowne ustalenie emerytury w lipcu 2015 r., z uwagi na nieudzielenie mu informacji, że w przypadku złożenia wniosku w czerwcu należne mu świadczenie zostanie wyliczone w niższej wartości, w stosunku do poprzedniego.

Sąd Okręgowy ustalił ponadto, że decyzją 2 organ rentowy uwzględnił cofnięcie wniosku emerytalnego z 26 czerwca 2015 r. przez wnioskodawcę, uchylił decyzję 1 oraz umorzył postępowanie. Decyzją 3 organ rentowy odmówił wnioskodawcy przywrócenia terminu do złożenia wniosku o ponowne ustalenie wysokości świadczenia i podjęcie wypłaty emerytury od lipca 2015 r. Z kolei decyzją z 27 sierpnia 2015 r. (decyzja 4) ustalił wysokość świadczenia na kwotę 3.578,32 zł i podjął wypłatę emerytury od 1 sierpnia 2015 r.

Sąd Okręgowy uznał, że wnioskodawca wniósł odwołanie od decyzji 1 ze znaczny przekroczeniem ustawowego terminu zaskarżenia, mimo prawidłowego

pouczenia o sposobie i terminie jego wniesienia. Wnioskodawca nie wskazał istotnych przyczyn niedotrzymania tego terminu, a jego postępowanie w przedmiocie niezaskarżania decyzji 1 w terminie było wynikiem kalkulacji, gdyż decyzją 1 ustalono wnioskodawcy świadczenie niższe niż decyzją z 12 marca 2015 r. Negatywne orzeczenie sądu w sprawie z odwołania od tej decyzji spowodowałoby, iż wnioskodawca otrzymywałby niższe świadczenie, czego miał świadomość. Dlatego zamiast wnieść odwołanie od decyzji 1, postanowił cofnąć wniosek o ustalenie wysokości świadczenia emerytalnego z 26 czerwca 2015 r., stanowiący podstawę zaskarżonej decyzji 1 i złożyć ponowny wniosek, po rozpatrzeniu którego otrzymał od 1 sierpnia 2015 r. wyższe świadczenia (na mocy decyzji 4). W tych okolicznościach nie można przyjąć, że niedotrzymanie terminu do wniesienia odwołania było spowodowane przyczynami niezależnymi od wnioskodawcy.

Sąd pierwszej instancji uznał ponadto, że - niezależnie od powyższego - odwołanie zostało wniesione od decyzji nieistniejącej, gdyż w skutek cofnięcia wniosku z 26 czerwca 2015 r. organ rentowy decyzją 2 uchylił decyzję 1 i umorzył postępowanie. Wnioskodawca nie mógł zatem zaskarżyć decyzji nieistniejącej. Sąd Okręgowy stwierdził, że w obliczu cofnięcia przez wnioskodawcę wniosku z 26 czerwca 2015 r. brak było żądania uprawnionego podmiotu do rozpoznania sprawy, co oznacza, że przedmiot postępowania oznaczony we wniosku przestał istnieć. Tym samym organ rentowy był zobowiązany do umorzenia postępowania, co prawidłowo uczynił decyzją 2. Sąd pierwszej instancji uznał, że wydana przez organ rentowy decyzja 2 była oparta na prawidłowych podstawach i zasadna, gdyż z uwagi na cofnięcie przez wnioskodawcę wniosku z 26 czerwca 2015 r. postępowanie w zakresie tego wniosku zostało prawidłowo umorzone przez organ rentowy.

Nowy wniosek, o ponowne ustalenie wysokości emerytury i podjęcie wypłaty, został złożony 13 sierpnia 2015 r., zatem organ rentowy zasadnie ustalił wysokość świadczenia od 1 sierpnia 2015 r. Przepisy ustawy emerytalnej nie przewidują możliwości przywrócenia terminu do złożenia wniosku, a kwestia ewentualnego błędu organu rentowego jest bezprzedmiotowa w tym postępowaniu, gdyż wnioskodawca nie zaskarżył decyzji 4 (ustalającej wysokość świadczenia oraz datę

początkowa jego wypłaty), a jedynie decyzję 3 (odmawiającą przywrócenia terminu do złożenia wniosku emerytalnego obejmującego czerwiec 2015 r.), zatem decyzja 4 nie była przedmiotem kontroli w niniejszym postępowaniu.

Apelację od powyższego wyroku Sądu Okręgowego wniósł wnioskodawca, zaskarżając go w całości.

Wyrokiem z 27 czerwca 2017 r., Sąd Apelacyjny w [...] uchylił wyrok w zakresie oddalenia odwołania od decyzji 2 i odrzucenia odwołania od decyzji 1 i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach, zaś w pozostałym zakresie apelację oddalił.

Sąd Apelacyjny uznał, że wnioskodawca już 13 sierpnia 2015 r. podjął kroki zmierzające do podważenia decyzji 1, której odpis otrzymał 5 sierpnia. Podjęte przez wnioskodawcę działania stanowiły wyłącznie skutek informacji uzyskanych w terminie do zaskarżenia tejże decyzji od pracownika organu rentowego, nie mogą zatem rodzić one dla niego negatywnych skutków, polegających na zamknięciu drogi do merytorycznej kontroli prawidłowości decyzji. Sąd Apelacyjny wyraził dezaprobatę dla powstałej w wyniku tego sytuacji, w której niewątpliwie uprawniony nie tylko do emerytury, ale także od dnia ustania stosunku pracy do jej wypłaty, został faktycznie pozbawiony prawa do tego świadczenia za okres od 1 czerwca 2015 r. Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że w dacie wniesienia odwołania, które zainicjowało niniejsze postępowanie, tj. 22 września 2015 r., decyzja 2, uchylająca decyzję 1 i umarzająca postępowanie, nie była jeszcze prawomocna. W wyniku tego Sąd Okręgowy, odrzucając odwołanie od decyzji 1, dopuścił się nierozpoznania istoty sporu.

Zażalenie na powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego wniósł organ rentowy, zarzucając naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. przez brak orzeczenia co do istoty sprawy w sytuacji gdy zebrany materiał dowodowy pozwalał na ustalenie stanu faktycznego i nie wymagał przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, jak również nie doszło do nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy i nie zachodzi nieważność postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie organu rentowego okazało się zasadne, ponieważ Sąd drugiej instancji błędnie przyjął, iż Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy.

Na wstępie przypomnieć należy, że w postępowaniu wywołanym zażaleniem strony na wyrok Sądu drugiej instancji uchylający rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji i przekazujący sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania, zakres kognicji Sądu Najwyższego ograniczone jest do weryfikacji, czy istniały podstawy do wydania orzeczenia kasatoryjnego przez Sąd drugiej instancji (art. 386 § 4 k.p.c.).

Uchylając wyrok, Sąd Apelacyjny w [...] uznał, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy, odrzucając – mimo braku ku temu podstaw - odwołanie od decyzji 1. Zdaniem Sądu drugiej instancji wnioskodawca podjął już 13 sierpnia 2015 r. kroki zmierzające do podważenia decyzji 1, kiedy to udał się do organu rentowego, gdzie oświadczył do protokołu, że cofa wniosek o ponowne ustalenie i podjęcie wypłaty emerytury oraz składa nowy wniosek emerytalny, jak również wnosi o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o ponowne ustalenie wysokości emerytury w lipcu 2015 r. Ponadto, decyzja 2, na mocy której uchylono objętą odwołaniem decyzję 1, nie była prawomocna, zatem dopuszczalne było odwołanie od decyzji 1.

Oceniając prawidłowość rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego, przypomnieć należy, że odrzucając odwołanie od decyzji 1 Sąd pierwszej instancji kierował się dwoma względami: 1) nieusprawiedliwionym (gdyż wynikającym z prawidłowej kalkulacji przez wnioskodawcę ryzyka procesowego) żadnymi względami niedochowaniu terminu do zaskarżenia decyzji organu rentowego; 2) zaskarżeniem decyzji nieistniejącej, jako że decyzja 1 została uchylona decyzją 2. Zdaniem Sądu Najwyższego, Sąd pierwszej instancji prawidłowo przyjął, że wskutek uchylenia decyzji 1 (na mocy decyzji 2), odwołanie wnioskodawcy w zakresie w jakim obejmowało decyzję 1 zostało skierowane wobec decyzji nieistniejącej. Do chwili uchylenia decyzji 2 (to jest decyzji o uchyleniu decyzji 1) w obrocie prawnym nie funkcjonuje decyzja 1. Nie ma więc przedmiotu zaskarżenia, który mógłby być przedmiotem postępowania sądowego. Dopiero uchylenie decyzji 2 i umorzenie postępowania prowadzącego jej wydania spowoduje, że sytuacja prawna

ubezpieczonego będzie ukształtowana decyzją 1 i wówczas wnioskodawca będzie mógł wnieść odwołanie od decyzji 1.

Z kolei uchylenie zaskarżonego wyroku w zakresie, w jakim odnosi się on do oddalania odwołania od decyzji 2, należy uznać za niezasadne, gdyż Sąd pierwszej instancji wypowiedział się merytorycznie odnośnie zasadności odwołania od tej decyzji. Przypomnieć należy, że decyzja 2 to decyzja o uchyleniu decyzji 1 i umorzeniu postępowania w sprawie z wniosku emerytalnego wnioskodawcy z 25 czerwca 2015 r. Decyzja 2 ta została wydana „na wniosek” wnioskodawcy, który cofnął wniosek leżący u podstaw wszczęcia postępowania zakończonego decyzją 1. Skoro wnioskodawca cofnął wniosek o wydanie decyzji 1, Sąd pierwszej instancji uznał, że uwzględnienie tego wniosku przez organ rentowy musiało prowadzić do uchylenia decyzji 1 i umorzenia postępowania przed organem rentowym w tym zakresie. Rolą sądu drugiej instancji jest zaś dokonanie oceny, czy rzeczywiście organ rentowy wydał decyzję 2 zgodnie z wnioskiem wnioskodawcy. Nie można jednak zarzucić Sądowi pierwszej instancji nierozpoznania istoty sprawy, skoro merytorycznie odniósł się do zasadności odwołania od decyzji 2, która została wydana na żądanie wnioskodawcy i która została przez ten Sąd oceniona jako zgodna z tym żądaniem. Nie ma także potrzeby przeprowadzania postępowania dowodowego w całości, gdyż przedmiotem postępowania z odwołania od decyzji 2 jest wyłącznie kwestia, czy - wydając decyzję 2 organ rentowy - prawidłowo rozpoznał żądanie wnioskodawcy (zmierzającego – jak uznał Sąd pierwszej instancji – do uchylenia decyzji 1 po to by możliwe było wydanie korzystniejszej dla niego – co do wysokości świadczenia – decyzji 4).

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.